በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰ/መ/ቁ 188271

ሀምሌ 27 ቀን 2013 ዓ/ም

ዳኞች፡- መዓዛ አሸናፊ

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነአ ቂጣታ

ፈይሳ ወርቁ

ደጀኔ አያንሳ

አመልካቾች ፡-1ኛ. ወ/ሮ አስካለ ዘለቀ
2ኛ. ወ/ሮ ጽጌ ተስፋዬ } ጠበቃ ዋቤ ሐጂ ከ1ኛ አመልካች ጋር ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ጽጌ ዘለቀ፡- ወኪል በቀለ ጉታ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

<u>ፍ ር ድ</u>

የሰበር አቤቱታው የቀረበው አመልካቾች በቀን 24/04/2012 ዓ.ም በተጻፈ አቤቱታ የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 178872 በቀን 26/01/2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ይታረምልን በማለት ስለጠየቁ ነው። ክርክሩ የጀመረው በስር የፌደራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን የአሁን አመልካቾችና በዚህ ፍርድ ቤት ተከራካሪ ያልሆኑት ዋና ሳጅን ደረሰ ዘለቀ ከሳሾች ነበሩ፤ ተጠሪ ደግሞ ተከሳሽ ነበሩ።

ከሳሾች በቀን 07/03/2010 ዓ.ም በተፃፈ የውርስ ይጣራልን አቤቱታ የሟቾች አቶ ዘለቀ በቀለ እና ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማ የመጀመሪያ ደረጃ እና ተተኪ ወራሾች መሆናቸውን፤ በመግለጽ ውርስ እንዲጣራላቸው

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ዳኝነት ጠይቀዋል። በማስረጃነትም ሟች አቶ ዘለቀ በቀለ በ16/01/1996 ዓ.ም እና ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማ በ14/03/2008 ዓ.ም ከዚህ አለም በሞት መለየታቸውን የሚገልፅ የወራሽነት ማስረጃ አቅርበዋል።

ተጠሪ ለክሱ ባቀረቡት የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ አቶ ዘለቀ በቀለ የሞቱት ከሳሾች እንደጠቀሱት በ1996 ዓ.ም ሳይሆን በ1991 ዓ.ም ነው፤ ከዚህ አንፃር የሟች አቶ ዘለቀ በቀለ ውርስ ይጣራልኝ ጥያቄ ከ19 አመት በኋላ የቀረበ በመሆኑ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1000(1) መሰረት በይርጋ የሚታገድ ነው፤ በሌላም በኩል ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማን በሚመለከት አቶ ዘለቀ ከመሞታቸው በፊት ለረጅም አመታት ተለያይተው የነበረ መሆኑንና የውርስ ሃብት ነው በሚል በተጠቀሰው ቤት ውስጥም ኖረው የማያውቁ መሆኑን በመግለጽ የቀረበው የውርስ ይጣራልኝ አቤቱታ በሙሉ በይርጋ የሚታገድ መሆኑን በማንሳት ተከራክረዋል።

የስር ፍርድ ቤት የይርጋ ክርክሩንና ማስረጃ ከሰማ በኋላ ሟች አቶ ዘለቀ የሞቱበትን ጊዜ በተመለከተ በከሳሶች በኩል በወራሽነት ማስረጃቸው ላይ በ1996 ዓ.ም በሞት የተለዩ ስለመሆኑ ከሚገልጸው ውጭ ሌላ ማስረጃ አልቀረበም፤ በአንፃሩ ተከሳሽ የወራሽነት ማስረጃን ጨምሮ የቀብር ስርዓቱ ከተፈፀመበት ቤተክርስቲያን የተፃፈ ደብዳቤ እና ምስክሮችን በማቅረብ ሟች አቶ ዘለቀ በ1991 ዓ.ም የሞቱ ስለመሆኑ አስረድተዋል። ይርጋውም ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ሊቆጠርይገባል። ስለሆነም ሟች አቶ ዘለቀን በተመለከተ በአመልካቾች የቀረበው የውርስ ይጣራልኝ አቤቱታ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1000 (1) መሰረት በ 3 ዓመት ውስጥ ያልቀረበ ከመሆኑም በላይ ይህንን የይርጋ ጊዜ የሚያቋርጥ ምክንያት ስላላቀረቡ ጥያቄው በይርጋ የሚታገድ ነው። ከዚህም ሌላ ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማን በተመለከተ በሞት የተለዩት በ14/03/2008 ዓ.ም መሆኑ አከራካሪ ባይሆንም አሁን የውርስ ይጣራልኝ ጥያቄ የቀረበበት ከሟች አቶ ዘለቀ ጋር የተፈራ መሆኑ የተገለጸውን ንብረት በሚመለከት በህጉ በተቀመጠው ግዜ ውስጥ ከሟች አቶ ዘለቀ ጋር ከተለያዩ በኋላ በ10 አመት ግዜ ውስጥ ሳይጠይቁ የቆዩ መሆናቸውን የቀረበው ማስረጃ የሚያረጋግጥ በመሆኑ የሟች መብት ቀድሞውኑ በይርጋ ቀሪ የሆነ በመሆኑ አመልካቾች በዚሁ መነሻነት ያቀረቡት የውርስ ይጣራልኝ ጥያቄ ቀድሞውኑ ሟች ባላረጋገጡበት መብት ላይ በመሆኑ ተቀባይነት የለውም በማለት ብይን ሰጥቷል።

በዚህ ብይን ቅር በመሰኘት አመልካቾች ይግባኝ ለከፍተኛው ፍ/ቤት አቅርበዋል። ፍ/ቤቱም ጉዳዩን መርምሮ የሟች ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማ ውርስን በሚመለከት በንብረቱ ላይ ኖረው የሚያውቁ ስለመሆናቸው ባለመረጋገጡ፤ ሟች አቶ ዘለቀ በቀለ ከመሞታቸው በፊት ተለያይተው የኖሩ መሆኑ በማስረጃዎች በመረጋገጡ፤ እንዲሁም በህይወት እያሉ ንብረቱ ላይ ያላቸውን መብት ያላስከበሩ መሆኑ በመረጋገጡ ሟች የሌላቸውን መብት ከሳሾች ሊያገኙ የማይገባ ከመሆኑ አኳያ የስር ፍ/ቤት በዚህ ረገድ የቀረበውን ክስ በይርጋ

ቀሪ ማድረጉ ህጉን የተከተለ ነው በማለት ይህን የውሳኔ ክፍል አፅንቷል። በሌላ በኩል ሟች አቶ ዘለቀ በቀለን በሚመለከት የአሁን አመልካቾች አውራሽ ሟች ወ/ሮ ብዙነሽ ዘለቀ ከዚህ ቀደም በፌ/መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ 23047 ተመሳሳይ ጥያቄ አቅርበው የነበረ በመሆኑ ይህ ጥያቄያቸው ከፍ/ብ/ህ/ቁ 1851(2) ድንጋጌ አንፃር የክርክሩ መዝገብ እስከተቋረጠበት ጥር 2000 ዓ.ም ድረስ የይርጋ ጊዜውን አቆጣጠር የሚያቋርጥ ነው፤ ከጥር 2000 ዓ.ም ጀምሮ ደግሞ ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው አቤቱታ 10 ዓመት ከመሙላቱ በፊት ህዳር 2010 ዓ.ም የቀረበ ነው፤ ውርስ እንዲጣራና ድርሻ ክፍፍል ኢንዲፈፀም የሚቀርብ ክስ የይርጋ ጊዜ የሚወስወነው የፍ/ብ/ህ/ቁ 1080(3) ሟች ከሞቱበት ቀን አንስቶ በሚቆጠር 10 ዓመት ጊዜ ውስጥ ካልቀረበ ጥያቄው ውድቅ ይሆናል በማለት ይደነግጋል፤ ስለሆነም የአሁን አመልካቾችን በተመለከተ ጥያቄያቸው በይርጋ ሊታገድ አይገባም በማለት በዚህ ረገድ የተሰጠውን ብይን ሽሮ በፍሬ ነገሩ ላይ ውሳኔ እንዲሰጥ ጉዳዩን ለስር ፍርድ ቤት መልሷል።

ይህን በመቃወም ተከሳሽ (የአሁን ተጠሪ) ይግባኝ ለጠቅላይ ፍ/ቤት አቅርበዋል። ፍ/ቤቱም ጉዳዩን መርምሮ ለግራ ቀኙ ክርክር አግባብነት ያለው የይርጋ ድንጋጌ የፍ/ብ/ህ/ 1000(1) እንጂ 1080 (3) አይደለም፤ የአመልካቾች አውራሽ ከሞቱ ከ1991 ዓ.ም ጀምሮ ሲቆጠር 3 አመት ያለፈ በመሆኑ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1000(1) ክሱ በይርጋ ሊታገድ የሚገባ ነው፤ በመ/ቁ 23047 ቀርቦ የነበረው ክርክር መቋረጡ ከተረጋገጠበት ጥር 2000 ዓ.ም ጀምሮ ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው ጥያቄ በስር ፍ/ቤት እስከቀረበበት ህዳር 2010 ዓ.ም ድረስ ያለው ጊዜ ሲቆጠርም 3 አመት ያለፈ በመሆኑ ጥያቄው ከዚህ አንጻርም ሲታይ በይርጋ የሚታገድ ነው፤ በመሆኑም ይ/ሰሚው ከፍተኛው ክሱ በይርጋ አይታገድም በማለት የሰጠው ውሳኔ ክፍል ስህተት የተፈፀመበት ነው በማለት ሽሮ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔን በውጤት ደረጃ አጽንቷል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ነው። አመልካቾች ባቀረቡት ማመልከቻ ተፈፀመ የሚሉትን የህግ ስህተት ዘርዝረው ውሳኔው መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ተብሎ እንዲሻርና ንብረት ማጣራቱ በተጠየቀበት አግባብ እንዲፈጸምልን በማለት ቅሬታቸውን አቅርበዋል።

ቅሬታው በሰበር አጣሪ ችሎት ተመርምሮ የአመልካቾች የውርስ መብት በይርጋ ቀሪ ነው ተብሎ የተወሰነበትን አግባብ ከፍ/ብ/ህ/ቁ 1000 እና 1852 እንዲሁም የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 31185 እና 17937 ከሰጠው ትርጉም ጋር በማገናዘብ ለማጣራት በሚል ጉዳዩ ለዚህ ችሎት እንዲቀርብ እና ተጠሪ መልስ እንዲሰጡበት ተደርጓል።

ተጠሪ ባቀረቡት መልስ የስር ክርክራቸውን አጠናክረው የአመልካቾች የውርስ ይጣራልን ጥያቄ በህጉ አግባብ በይርጋ የታገደ በመሆኑ የጠቅላይ ፍ/ቤት ውሳኔ እንዲጸና ጠይቀዋል። አመልካቾችም የመልስ መልስ አቅርበዋል።

ከፍ ሲል በአጭሩ የገለጽነው የጉዳዩን አመጣጥ ሲሆን ለሰበር ችሎቱ የተያዘውን ጭብጥ ከግራ ቀኙ ክርክር፤ ቅሬታ ከቀረበበት ውሳኔ እና ከተገቢው የህጉ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በውሳኔው የተፈጸመ የህግ ስህተት መኖር አለመኖሩን መርምረናል።

እንደመረመርነው የአመልካቾች ቀዳሚ ቅሬታ የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 23047 ምን እንደተሰራ ማጣራት ሲገባው ሳያጣራ በዝምታ ማለፉን የታዘበው የከፍተኛው ፍ/ቤት ስህተት ነው ብሎ ተችቶ በተጠቀሰው መዝገብ ውስጥ የውርስ ንብረትን ለማጣራት ከተካሄደው ርቀት አኳያ ተፈጻሚነት ያለው አንቀጽ የፍ/ብ/ህ/ቁ 1080(3) ነው ማለቱ ትክክል ሆኖ እያለ የፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት ተፈጻሚነት ያለው አንቀጽ 1000(1) ነው ማለቱ መሰረታዊ የህግ ስህተት ነው፤ እንዲሁም የሟች አቶ ዘለቀ የውርስ ንብረት ማጣራት ይርጋ በመ/ቁ 23047 ላይ በተደረሰው እንቅስቃሴ መቋረጡን ጠቅላይ ፍ/ቤቱ ተቀብሎ ነገር ግን ከዚያ በኋላ ቀጥሎ አዲሱ የይርጋ ዘመን 3 አመት ነው ያለው የፍ/ብ/ህ/ቁ 1852(1)ን ጠቅሶ ነው፤ ይሁንና የዚሁ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) አዲሱ የይርጋ ዘመን 10 አመት ነው እያለ ጠ/ፍ/ቤቱ የሁለቱን ንዑስ አንቀጾች ተያያዥነት ባለማጤን የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ነው በሚል እየተከራከሩ መሆኑን የሚያሳይ ነው።

ተጠሪ በበኩላቸው በመ/ቁ 23047 እንዲጣራ ከተሰጠው ትዕዛዝ ውጭ ምንም አይነት የውርስ ማጣራት ባልተካሄደበትና የውርስ አጣሪ ሪፖርት ባልቀረበበት ግራ ቀኙም ባለመቅረባቸው መዝገቡ ተዘግቷል በተባለበት ሁኔታ በዚህ መዝገብ የውርስ ድርሻ እንደተለየና ሪፖርት እንደቀረበ በማስመሰል አሁን ያቀረቡት መከራከሪያ ሀሰተኛ፣ የህግና የማስረጃ ድጋፍ የሌለው እንዲሁም አዲስ መከራከሪያ በመሆኑ ውድቅ እንዲደረግ፤ እንዲሁም አመልካቾች ያቀረቡት የ10 አመት የይርጋ ክርክር በፍ/ብ/ህ/ቁ 1846፣ 1852(1) እና 1000(1) መሰረት ተቀባይነት የሌለው ነው በማለት ተከራክረዋል።

እንደተመለከትነው የከፍተኛው ፍርድ ቤት በሰጠው ውሳኔ ሟች አቶ ዘለቀ በቀለን በተመለከተ የአሁን አመልካቾች አውራሽ ሟች ወ/ሮ ብዙነሽ ዘለቀ አስቀድመው በመ/ቁ 23047 ጥያቄ አቅርበው የነበረ በመሆኑ ይህ ጥያቄያቸው ከፍ/ብ/ህ/ቁ 1851(2) ድንጋጌ አንፃር የክርክሩ መዝገብ እስከተቋረጠበት ጥር 2000 ዓ.ም ድረስ የይርጋ ጊዜውን አቆጣጠር የሚያቋርጥ ስለመሆኑ፤ ከጥር 2000 ዓ.ም ጀምሮ ሲታሰብ ደግሞ ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው አቤቱታ 10 ዓመት ከመሙላቱ በፊት ህዳር 2010 ዓ.ም መቅረቡን፤ ውርስ እንዲጣራና

ድርሻ ክፍፍል ኢንዲፈፀም የሚቀርብ ክስ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1080(3) መሰረት በ10 ዓመት ጊዜ ውስጥ ሊቀርብ እንደሚችል በመዘርዘር የአመልካቾች የዳኝነት ጥያቄ በይርጋ ሊታገድ እንደማይገባ ወስኗል።

ይሁንና የፍ/ብ/ህ/ቁ 1080(3) የውረስ መከፋፈሉን አሰራር በሚደነግገው ክፍል ውስጥ የተካተተ ሲሆን የውርስ ክፍፍልን በሚመለከት በወራሾች መካከል በተደረገው ስምምነት ወይም የክፍያ ሃሳብ ያልተስማማ ወራሽ ይህን ለማስፈረስ የሚያቀርበው ጥያቄ በይርጋ የሚታገድበትን ጊዜ የሚደነግግ እንጂ የውርስ ማጣራት ጥያቄን የሚመለከት የይርጋ ጊዜ አይደለም። የውርስ ማጣራትን ጥያቄ የሚመለከተው የይርጋ ደንብ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1000(1) ስር የተመለከተው ሶስት አመት ጊዜ ሲሆን በዚህ ረገድ ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ 25567 እና በሌሎችም መዛግብት የሰጠው ትርጉም በአዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 10 መሰረት ለተያዘው ጉዳይም በተመሳሳይ ተፈጻሚነት ያለው ነው። ስለሆነም ይኸው ተጠቅሶ የከፍተኛው ፍርድ ቤት ውሳኔ በጠቅላይ ፍርድ ቤት መታረሙ በአግባቡ ነው ብለናል።

የሟች አቶ ዘለቀ የውርስ ንብረት ማጣራት የይርጋ ጊዜ መቆጠር በመ/ቁ 23047 ላይ በተደረገው እንቅስቃሴ ተቋርጦ ነበር መባሉን በተመለከተም ከመነሻው የአመልካቾች አውራሽ በመ/ቁ 23047 ጥያቄ አቅርበው የነበረ ከሆነ አዲስ ፋይል ከማስከፈት ይልቅ በክርክሩ ተተክተው ማስቀጠል የሥነ ሥርዓት ህጉን የተከተለ ይሆን የነበረ ሲሆን የስር ፍርድ ቤቶች በመ/ቁ 23047 የተደረገውን ክርክር በይርጋ ማቋረጫነቱ የተቀበሉት ስለሆነና በዚህ ረገድ የቀረበ ቅሬታ ባለመኖሩ በዚህ ላይ ይህ ችሎት ውሳኔ የሚሰጥበት አይሆንም። ይሁንና ይኸው መዝገብ የይርጋ ጊዜ መቆጠርን ያቋርጣል ከተባለ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1852(2) መሰረት አዲሱ የይርጋ ዘመን 10 አመት ሊሆን ይገባል በማለት አመልካቾች መከራከራቸው ተገቢ መሆን አለመሆኑን መርምረናል። የውርስ ህጉ የውርስ ጉዳይን የተመለከቱ ልዩ የይርጋ ድንጋጌዎች የያዘ ሲሆን በሌላ በኩል በህጉ ላይ የተመለከተው የይርጋ ጊዜ ሲቋረጥ እንደ አዲስ ስለሚቆጠረው የይርጋ ጊዜ የውርስ ህጉ አይደነግግም። ይህ ጉዳይ በውርስ ህጉ ካልተሸፈነ ደግሞ የጠቅላላ ህጉ ድንጋጌዎች ተፈጻሚ እንደሚሆኑ ከፍ/ብ/ህ/ቁ 1677 መገንዘብ ይቻላል። በዚህ መሰረት የይርጋ መቋረጥ ውጤትን የሚደነግገው ጠቅላላ ድንጋጌ የፍ/ብ/ህ/ቁ 1852 ሲሆን በንኡስ (2) ስር የአዲሱ ይርጋ ዘመን 10 አመት እንደሆነ ይደነግጋል። የዚህን ድንጋጌ ተፈጻሚነት በተመለከተ ይህ ሰበር ችሎት በመ/ቁ 31185 እና በሌሎችም ተመሳሳይ መዛግብት በሰጠው ትርጉም "ድንጋጌው የሚገኘው ጠቅላላ የውሎች ህግ በሚለው ክፍል ከመሆኑም በላይ ውልን አስመልክቶ የሚቀርብ ክስ በ10 ዓመት ይርጋ ቀሪ እንደሚሆን በፍ/ብ/ህ/ቁ 1845 ላይ ስለተመለከተ ከዚሁ ከጠቅላላ ውል ጋር በተያያዘ አንድ የይርጋ ጊዜ ሲቋረጥ ሌላ አዲስ የ10 ዓመት ይርጋ ጊዜ ሊኖር እንደሚችል ከሚያስገነዝብ በስተቀር በልዩ

ህግ የይርጋ ጊዜው ከ10 ዓመት ዝቅ ብሎ የሚገኘው ሁሉ ተቋርጦ በሚገኝበት ወቅት አዲሱ የይርጋ ጊዜ 10 ዓመት ነው ማለት እንደማይቻል" ትርጉም ሰጥቷል። ከዚህ አንጻር በተያዘው ጉዳይ የይርጋ ጊዜ መቆጠር ይቋረጣል ከተባለ በኃላ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1852(2) መሰረት አዲሱ የይርጋ ዘመን 10 አመት ሊሆን ይገባል በማለት አመልካቾች የሚያቀርቡት መከራከሪያ ህግ አውጭው ለተለያዩ ክሶች የወሰነውን የተለያየ የይርጋ ጊዜ መሰረት ያላደረገና በሰበር ችሎቱም የተሰጠውን አስገዳጅ ትርጉም ያላገናዘበ በመሆኑ ክርክራቸው ተቀባይነት የለውም።

በአጠቃላይ በግራቀኙ መካከል ያለው ክርክር በወራሾች መካከል መሆኑን በማረጋገጥና ለጉዳዩ ተፈጻሚነት ያለው የፍ/ብ/ህ/ቁ 1000(1) መሆኑን መሰረት በማድረግ የአመልካቾች የዳኝነት ጥያቄ በይርጋ የሚታገድ ነው ተብሎ በተሰጠው ውሳኔ የተፈፀመ የህግ ስህተት ባለመኖሩ ተከታዩን ወስነናል።

<u>ው ሳ ኔ</u>

1. የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 178872 በቀን 26/01/2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 348(1) መሰረት ፀንቷል።
2. በዚህ ፍርድ ቤት የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ይጻፍ።
3. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ይቻቻሉ።
4. የስር ፍርድ ቤት መዛግብት በመጡበት መልኩ ይመለሱ።
5. ውሳኔው ዛሬ ነሐሴ 3/2013 ዓ.ም ተነቧል።

መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም